

ס ו ד י

א ו ג ד ה 143 - ב מ ל ח מ ת י ו ם ה כ י פ ו ר י ם

דו"ח על מבצע הצליחה והפעילות בראש הגשר

(24 - 14 אוקטובר 1974)

21 מרס 1974

כז אדר תשל"ד

דו"ח על מבצע הצליחה, הגישור ועל מתחם ראש הגשר ("מצמד")
אוגדה 143 במלחמת יום-הכיפורים.

הקדמה

1. ב- 15 אוקטובר 1973 החלה אוגדה 143 את מבצע צליחת תעלת סואץ. מבצע זה התאפיין בלחימה אל שטח הצליחה, בהעברתם של אמצעי צליחה שונים לטוחים ארוכים - בתנאים מבצעיים ומזהלתיים קשים ביותר, בגישור תחת אש, ובקיומה של פעילות יעודית רצופה ושגרת חיים ממושכת בראש הגשר; וכל זאת - תחת אש יעילה למדי במשך כל הזמן, עד הפסקת האש.
2. במבט כולל על מבצעי אוגדה 143 באותה עת ניתן לאתר שני תחומי פעילות מבצעית שמבנהוהלים על ידה בו-זמנית: לחימתן של עוצבות האוגדה, ובמקביל לה - פעילות הגישור, העברת כוחות כל הפיקוד, ושליטה על בקודת הכוונן של המלחמה בדרום - מתחם "מצמד".
3. מטרת דו"ח זה היא לתאר את פרק הצליחה והגישור (למעט לחימתן של החטיבות במסגרת שלב זה) ואת פעילות האוגדה כשולטת על ראש הגשר, עד סוף המלחמה.
4. הדו"ח מתבסס על תחקירי המלחמה בכנס הצליחה, של אוגדה 143 בהם דיווחו קציבים מעוצבות אוגדה 143 על מעשיהם במסגרת הצליחה, וכן על דיווחים חוזרים עם קציבי ח"ב: ע' קהנ"ר לצליחה, מג"דיח של גדודי 630, 634, 605,

ס ו ר

- 2 -

הה"נ-יפת"ח וקציניהם. הדו"ח הוכן ע"י אל"מ מעוז שמחה שהיה מקציבי חפ"ק סגן מפקד אוגדה 143 בשלב הצליחה ועד סוף המלחמה.

התכנון וההכנות לצליחה

5. אופיו המבצעי של שלב הצליחה

- א. כתוצאה מהתנאים המבצעיים שנקבעו בשטח, ברור היה שמבצע הצליחה יחייב קרב אוגדתי ופריצה בכוח אל שטח הצליחה; במסגרת קרב זה תהויגה הפעילויות של דחיפת הכוחות הצולחים, ארגון אמצעי הצליחה, יחיפתם קדימה, השקתם למים והעברת הכוחות הצולחים מערבה, תזמון מבצע מיוחד.
- ב. בהתאם לכך, נקבע מבנה הפיקוד באוגדה, כאשר מפקדה, אלוף (מיל.) אריאל שרון מתרכז בעיקר בפיקוד על הקרב האוגדתי, יסגנו, אל"מ (כיום-תא"ל) יעקב אבן מפקח על עורף האוגדה, תנועת כוחותיה לטמ" הצליחה, על התכנון, ההכנות המנהלתיות והאחרות לצליחה, על שלביה שונים בגישור ובפיתוח ראש הגשר, ועל ראש הגשר עצמו - במהלך המלחמה ועד סופה.

6. ארגון חפ"ק סגן-מפקד האוגדה

לצורך ביצוע תפקידיו בנה סגן מפקד האוגדה חפ"ק; איושו וציודו העיקרי של חפ"ק זה מפורטים להלן:

א. בושאי תפקיד בחפ"ק

(1) אל"מ (כיום-תא"ל) יעקב אבן - סגן מפקד האוגדה.

(2) יא"מ שמחה מעוז (מטכ"ל, הצמרת למלחמה) - עוזר לסגן מפקד האוגדה.

(3) סא"ל באמז עמוס (הצ"ן מטה למבצעים משולבים) - עוזר לסגן מפקד האוגדה.

(4) סרן (מיל., כיום - רס"ב) ויקר אילן - קמב"ץ החפ"ק.

(5) סגן (כיום - סרן) שפירא מנה - ק. הקשר של החפ"ק.

(6) כמו-כן כלל החפ"ק צוות קשרים ובהג"ט.

ב. גורמים בוספים בחפ"ק - במובן מסויים, כלל החפ"ק גם את קציני מכקדת קהב"ר (ויפת"ח) שפיקחו על הצדדים דטכניים של הגישור; בראשם עמדו:

(1) אל"מ מבשה גור (ג'ורג'י) - עוזר קהב"ר לצליחה - שהופלז על הצד ההבדסי-מקצועי של הגישור, וביחוד - גשר דגלילים.

(2) סא"ל רז פרדו - מחה"ב-יפת"ח.

ג. רכב וציוד

חפ"ק הסגן היה מבויד, וכלל:

(1) בגמ"ש פיקוד 113-M.

(2) זחל"מ קשר חד-פס.

(3) זחל צ"ב (ב"מצמדי").

(4) ג'יפ מבהלתי וג'יפ פיקוד.

7. פעולות בשלב התכנון

א. התכנון המפורט של הצליחה בעשה בפיקוחו של סגן מפקד האוגדה, לאחר קבלת הנחיות עקרוניות לחכנון ממפקד האוגדה. הנחיות אלה כללו:

(1) שטחי צליחה ואיזורי גישור.

(2) עיקרי השיטה, והתוויית כוחות ומשימות.

(3) עיתוי ושעת - ש משוערים..

ב. קבוצת התכנון - לצורך התכנון המפורט רוכז צוות תכנון שפעל

כאמור בפיקוד הסגן, ועבודתו השוטפת רוכזה ע"י קצין ההנדסה האוגדתי, סא"ל ברוך די-ליאון ז"ל. הצוות הורכב מממלאי - התפקידים כמפורט להלן:

(1) סגן מפקד האוגדה - אל"מ אבן יעקב.

(2) קצין ההנדסה האוגדתי - סא"ל די-ליאון ברוך ז"ל.

(3) קצין אג"מ אוגדתי - סא"ל אהרון טל.

(4) אל"מ ג'ורג'י - עוזר קהב"ד לצליחה.

(5) מג"ד גדוד גישור 630 - סא"ל אבי זהר.

(6) קציני חפ"ק הסגן (כמפורט לעיל, סעיף 5 א').

(7) מפקד אגד התחזוקה - סא"ל (מיל., כיום-אל"מ) - צפיר משה.

(8) קאפ"ס אוגדתי - סא"ל ציון מסורי.

(9) סמח"ט חט' משוריינת 421 - סא"ל ישראל סער (פוטט).

ט ו ד ר

- 5 -

10) קצין הנדסה - סא"ל (מיל.) אבנר רוזנבלד.

11) קציבי קישור ממפקדת חטיבת חי"ר מוצנח 247.

12) קציבים ממודיעין האוגדה.

ג. התכנון החל בשבת, 13 אוקטובר ובמשך ביום א' 14 בר.

ב- 15 אוקטובר בבוקר התקיימה קבוצת פקודות אוגדתית. במקביל הוחל

בביצוע ההכנות לצליחה: קידום אמצעים, תירגול, איסוף וריכוז

אמצעים וכוחות שהוכפפו לאוגדה לצורך זה.

8. בקורות עיקריות להדגשה בתכנית הצליחה

א. תכנית הצליחה כללה, בעיקרה, את השלבים והפעילויות הבאות:

1) התקפה של שתי חטיבות מטורייות (600 ו-14), כאשר חט' 14

עם כוח חי"ר ת"פ מבקיעה לעבר ראש הגשר, וחוזרת על צירי

טרטור ועכביש, וחטיבה 600 תוקפת מערבה ומטעה לגבי יעד

ההתקפה האמיתית.

2) חטיבת חי"ר מוצנח 247, מבוידת בחלקה ע"י זחל"מים, תתקדם

לכיוון גדת תעלת סואץ, תצליח אותה בסירות גומי של גדוד הגישור

630 ותתפורס ראש גשר בעברה המערבי.

3) חטיבת שריון 421 תגרור את אמצעי הגישור (גשר גלילים, דוברות)

תאנח את תנועת התמסחים ותשגר גדוד אחד לצלוח את התעלה לסיוע

לצנחנים של חטיבה 247.

ט ר ד י

- 6 -

ב. מבחינת אמצעי גישור וצליחה, בנבחה התכבית על:

- (1) העברת כוחות צנחנים מחטיבה 247 בסירות גומי של גדוד 630.
- (2) הפעלת גדוד "תמסחים" 634 (בפיקוד סא"ג יניב יגאל).
- (3) גישור - סער באמצעות גשר גלילים (באחריות גדוד 605 ורה"ב-יפת"ח).
- (4) גישור באמצעות דוברות יוניפלוט מבוידות, אשר אמורות היו לפעול בשלב ראשון כדוברות, ולאחר מכן, לפי פקודה, להפוך לגשר.

ג. לוחות הזמנים העיקריים (לערב ה- 15 אוקטובר)

- (1) חטיבה 14 אמורה היתה להגיע לקו המים ב- 1730.
- (2) חטיבה 247 צנחנים אמורה היתה להתחיל לצלוח ב- 2030.
- (3) אמצעי הגישור (תמסחים, יוניפלוט, גשר הגלילים) אמורים היו להתחיל להעביר כוחות בסביבות 2100; יציאת כוחות ותנועת אמצעים אמורה היתה להתחיל בסביבות 1700, כאשר התפתחות סדר זמני תחילת התנועה של הכוחות הלוחמים ואמצעי הגישור היא מדורגת בהתאם למיקומם, מהירות תנועתם וכד'.
- (4) תנועת הכוחות החלה ב- 15 לאוקטובר בערב.

9. הכנות לצליחה (13-15 אוקטובר)

א. ההכנות העיקריות לצליחה היו:

- (1) ריכוז אמצעי צליחה וקידומם.

ט ו ד י

- 7 -

(2) קליטת חטיבה מוצנחת 247 לסד"כ האוגדה והשלמתה בציוד מיוחד (זחל"מים, סירות).

(3) אימון יחידת טנקים בגרירת גשר הגלילים.

(4) ארגון צירי התבועה למעבר כוחות ואמצעים.

ב. קידום דוברות

(1) ב- 13 אוקטובר הושלמה בנייתן של 12 דוברות נוספות באיזור בלוזה, ע"י גדוד 605.

(2) באותו יום קודמו דוברות גדוד 630 מרפידים לכוון טסה (צומת מבדיל-פדוי), לפי פקודת מפקדת אוגדה 143. במקביל לכך - קודמו התמסחים (16 תמסחים מרפידים לסביבות ציר הרוחב, 25 ק"מ דרומית מטסה).

(3) החל מ- 15 לאוקטובר בבוקר, הוחל בתבועת הדוברות של גדוד 605 מבלוזה לכוון טסה, כאשר הגדוד מקבל 11 טנקים לגרירה (צבור 12 דוברות).

ג. קליטת חטיבה מוצנחת 247 (15 אוקטובר)

(1) בהתאם להכבון, היה על חטיבה 247 לקבל 70 זחל"מים, וכ- 60 סירות גומי מגדוד 630. החטיבה עצמה הגיעה ב- 15 לחודש לטסה; המח"ט אל"מ (כיום תא"ל) דני מט קיים קבוצת תכבון וקבוצות פקודות יב- 15 לחודש אחה"צ, בטסה.

(2) זחל"מים, בכמות של כ- 60 כלים, התקבלו בחטיבה במשך ה- 15 לחודש בצזהרים. סירות הגומי מגדוד 630 אמורות היו להתקבל ב- 15 לחודש לפני-הצהרים.

עקב תקלות שונות - בעיקר: אי הבנה בציון נקודת המפגש, הצתוותה החטיבה עם סירותיה תוך תנועתה לקרב, בערב ה- 15 לחודש (הסירות המתינו - בריכוז - לחטיבה בעכביש 64 החל משעה 1600).

(3) במקביל לכך, טיפלה גם אפסנאות האוגדה בהשלמות ציוד חי"ר לחטיבה (בזוקות, רדב"טים, מטעבי חבלה, מרגמות 52 מ"מ וכד').

ד אמון יחידת טנקים בגרירת גשר גלילים (ליל 14-15 אוקטובר)

(1) גשר הגלילים נבנה ב"יוקון", החל מ- 6 אוקטובר והיה מוכן לקראת ה- 13 לחודש.

(2) ע"פ התכנית נקבע גודל 257 מחטיבה 421 (מג"ד - סא"ל בן-שושן) לגרירת גשר הגלילים. פרט למג"ד, שהכיר את הגשר, לא היה ביחידה איש שהכירו, והיחידה לא היתה מאומצת לגרירתו.

(3) בליל 14-15 אוקטובר התייצב מג"ד 257 ביוקון עם גודו, לתירגול גרירת הגשר. מטעם החטיבה פיקד על התרגול הסמח"ט (סא"ל סער) והתירגול בוצע בפיקוח סגן מפקד האוגדה שנוכח במקום עם עוזריו (אלי"מ מעוז, אלי"מ ג'ורג'י, סא"ל פרדו). במקום היה בוכח גם סא"ל ג'ובי ז"ל. (סא"ל אהרון טבא, מפקד הבדסה פיקודי).

(4) התרגיל התבצע בשני שלבים:

א) תדרוך צוותות, הסברים וקביעת התירגולת.

ב) ביצוע גרירה לטווח כ- 2.5 ק"מ.

- (5) לביצוע הגרירה נקבעה תירגולת שכללה 10 טנקים גוררים, טנקי עתודה, מחלקת טד"חים קדמית, מחלקת טד"חים מאחור, וכן גופי אבטחה חרמ"ש, טרקטורים באגפים וכד', וכמו-כן - הבטחת ג"מ ע"י גרודי ג"מ 208 ו-207, בפיקוד מג"ד 208 רס"ב (מיל.); כיום סא"ל ביסן גלעד).
- (6) התרגיל החל בלילה, תוך כדי אזעקה על גחיתות כוחות קומנדו מצריים ממסוקים בסביבה. לפי הוראת סגן מפקד האוגדה לא הופנה כוח הטנקים לסריקה ולחימה בקומנדו אלא המשיך בגרירה. יחד עם זאת אורגן כוח בפיקודו של רפי בר-לב, שהופעל בתיאום עם "כוח פצ"י" (סא"ל אמציה חזן) לטיפול בבעיה.
- (7) תחילת הגרירה היתה מלווה בתקלות תכופות ורבות עקב עייפות צוותים וחוסר תרגולת וידע; אך כעבור זמן, השתלט הגדוד על הבעיה, והגרירה בוצעה בצורה משביעת רצון לטווח של כ- 2.5 ק"מ; הגדוד נעצר בסוף מסלול הגרירה, התארגן, התחמש, ביצע טיפולים ותחזוקה, והיה מוכן לגרירה לקראת ערב ה- 15 לחודש.
- ה. ארגון צירי התבונה - בא לידי ביטוי בהפעלת צוותי - פיקוח בפיקוד קצין בקיר (אל"מ מימון) על צומת טסה, ובהפעלת רשת נפ"קים של אגד-תחזוקה 812 (בפיקוד סא"ל צפיר) על ציר עכביש. כמו-כן בפרסו פ/רק"מ מגדוד רפואה אוגדתי 504 על הציר, שאכן שהתגלו כחיובים ביותר במהלך המבצע.

שלב תנועת הכוחות והאמצעים (15-18 אוקטובר)

10. תיאור כללי של התנועות ב- 15 לאוקטובר

חלק מהכוחות והאמצעים שהשתתפו בקרב הצליחה החלו לנוע ב- 15 לחודש בבוקר, במסגרת המבולתית של ריכוז הכוחות. תמונת המצב ב- 15 לחודש היא כלהלן:

א. מהבוקר - תנועת דוברות בציר בלוזה - טסה. על ציר זה גם נעים אותו יום עוצבות ודרגים של אוגדה 162.

ב. מ- 1700 - תזוזות של הכוחות במסגרת מבצע "אבירי הלב", שכוללת תנועות של חטיבות השריון (600, ו- 14) למשימותיהן, והבעת חטיבה 247 ואמצעי הגישור משטחי הכיבוש שלהם, כפי שיפורט בסעיפים הבאים. מיכלול תנועות זה כלל את:

- (1) תנועת חטיבה 247, עם פלוגת סירות גומי.
- (2) הבעת ה"תמסחים" מציר הרוחב לכוון יוקון והלאה.
- (3) במשך היום - הבעת גשר הגלילים שחצה כ- 2.5 ק"מ מערבית מיוקון עוד כ- 2 ק"מ מערבה, ועם ערב - המשך גרירה.
- (4) הבעת דוברות מאיזור צומת מבדיל-פדוי לכוון ציר עכביש ואיזור הצליחה בצידוף דוברות שהגיעו מבלוזה.

11. תנועת חטיבה 247

א. חטיבה 247 החלה לנוע מפונדק 78 (30 ק"מ מזרחית מטסה) בערך בשעה 1630. עקב תקלות וסתימות בציר, הגיעה החטיבה לאיזור טסה כעבור שלוש שעות (ב- 1930 בערך).

ט ו ר

- 11 -

- ב. תנועת החטיבה בוצעה כאשר כגודר בע על זחל"מים (כ- 60 זחל"מים) ויתרת החטיבה (גל שבי) באוטובוסים. החטיבה נעה בשלב זה כאשר הסירות עדיין איבן ברשותה, עקב אי הבנות ביחס ליעד אילו יש לשלחן לציוותן עם חטיבה 247, ועקב קשיי תנועה בציר.
- ג. בשעה 2030 פגשה החטיבה בסירות (בעכביש 64); כ- 34 סירות מתוך 60 שהיו מוכנות הועלו לזחל"מים. התנועה במשכה כאשר הסירות של החטיבה, יחד עם חפ"ק סגן מפקד האוגדה וקציבים מהחטיבה וממפקדת האוגדה מפבים כל הזמן את הציר, לתנועת הזחל"מים.
- ד. בחצות הלילה (ליל 15-16 אוקטובר) הגיעה החטיבה לסביבות "מצמד". בערך בשעה 0130 (16 אוקטובר) החלה השקת הסירות וחיילי החטיבה החלו לצלוח את התעלה. בשעה 0300 לערך היה כבר בצד השני כוח השרה לשבי גדודים, עם חפ"ק המח"ט ויחידות חטיבתיות.

12. תנועת גשר הגלילים ב- 15 אוקטובר בלילה

- א. תנועת גשר הגלילים, שבגדר ע"י גדוד 257 החלה בערב בערך ב- 1900. מסלול התנועה חייב לחצות את ציר עכביש ולבוע עליו למרחק קצר ואח"כ, לרדת ממנו לכיוון ציר טירטור.
- ב. כ- 1 - 1½ ק"מ התנהלה התנועה בסדר וללא תקלות, עד שהגשר הגיע לציר עכביש. שם נתקל הכוח הגורר בבור גדול, והתעכב להכסרת הציר. (הציר הוכשר ע"י הטד"ח של גדוד התמסח) הכשרתו במשכה זמן רב, והתנועה לאחר-מכן נתקלה בקשיים עקב מכשולים על הציר (רכב פגוע, חובה וכו')

- ג. באיזור עכביש 55, לאחר שהגשר ירד כבר מציר עכביש, ובכוון לציר טירטור, בתקלה גרירת הגשר בקשיי עבירות, ובסופו של דבר, בשבר שם הגשר (בערך ב- 0500 בבוקר ה- 16 אוקטובר) עקב קשיי השטח.
- ד. כתוצאה מכך בעצרה גרירת הגשר, והוחל בתיקונים שנמשכו כ- 4 שעות.

13. תנועת ה"תמסחים" בליל 16-15 אוקטובר

- א. בשעה 1800 לערך החלו התמסחים לבוע, בהתאם לתכנית, "מיוקוז" לכוון מערב, בכוננות להשקה.
- ב. בערך בחצות התברר לסגן שאי-אפשר יהיה להעביר את דוברות היוניפלום בזמן, עקב פקקי תנועה ענקים בציר שנוצרו ע"י דרגים של אוגדה 143, ושל יחידות חת"ם ולוגיסטיקה ועוצבות אוגדה 162; כמו-כן הסתבר כבר שגשר הגלילים לא יוכל אף הוא להגיע במועד עקב תקלות ועיכובים בתנועתו.
- ג. לאור זאת סוכם בין מפקד האוגדה והסגן לדחוף קדימה בעדיפות מירבית את התמסחים. הסגן עם החפ"ק שלו החל בריכוז התמסחים שבעו לאורך הציר וציוותם יחד עם חלק מגדוד 264 (המג"ד-ג'ורא לב), והובלתם לכוון החעלה.
- ד. בעכביש 52 (ליד צומת טרטור-עכביש) מסר סגן מפקד האוגדה את התמסחים למפקד האוגדה שהוביל אותם למצמד. הזמן היה כבר 16 אוקטובר, לפנות בוקר.
- ה. בערך ב- 0400 לפנות בוקר, ה- 16 אוקטובר הגיעו התמסחים למצמד, ולאחר פריצת הסוללה בכמה מקומות והכשרת שטחי טעיבה, הושקו התמסחים וב- 0700 לפנות בוקר החלו דוברות ה"תמסח" בהעברת טנקים של חטיבה 421 לחבירה ולסיוע לחטיבה 247. לקראת הצהריים חוברו 4 דוברות חד-כיווניות לשתי דוברות דו-כיווניות.

14. תנועת דוברות יוניפלוט ב- 15 אוקטובר (ובליל 15-16)

- א. תנועת הדוברות החלה למעשה בבוקר ה- 15 לאוקטובר, עם תנועתן של 11 דוברות של גדוד 605 (המג"ד - סא"ל משה אידלשטיין) מבלוזה לטסה.
- התנועה בציר זה התנהלה ובאיטיות כאשר הציר כולו תפוס וחסום ע"י דרגים ויחידות של האוגדה 162, וכאשר הדרגים מפריעים לתנועת הדוברות, ואלו מצדן מפריעות לתנועת הדרגים. לפי עדויות תחקירי הצליחר הורדו הדוברות מהכביש בציר זה בפקודת קצינים בכירים מאוגדה 162 שפיקדו על שיירות הדרגים.
- ב. כמו-כך, בקרעו אזבי חיבור של טבקי מג"ח שגררו את הדוברות, והתוצאה מכל התקלות הללו הייתה שביום ה- 15 לחודש בערב הגיעו 3 דוברות לסביבות טסה, והצטרפו לדוברות של גדוד הגישור 630 (בפיקוד סא"ל אבי זהר). הדוברות הגיעו ללא צוותים.
- ג. ביבתיים ב- 15 לחודש, שעה 1330 בערך התייצבו 11 טבקים מגדוד 264 בפיקוד הסמג"ד אילן מעוז לריכוז הדוברות של גדוד 630 בסביבות צומת מבדיל-פדוי, ובערך בשעה 1530 החלו בגרירת הדוברות. הדרך מריכוז הדוברות עד צומת טסה (30 ק"מ לערך) במשכה כשעה וחצי.
- ד. בשעה 1700 הגיעו הדוברות הראשונות לצומת טסה. שתי הדוברות הועברו בצומת לציר עכביש. דוברת שלישית בתקעה. בשלב זה ניתנה לרס"ב ברוכי מגדוד 630 (מפקד כוח הדוברות) הוראה לפנות את הציר למעבר כוחות חטיבה 247. ההוראה ניתנה ע"י אל"מ מיימון ממפקדה עיקרית של אוגדה 143 שפיקח על הכביסה לציר עכביש.

ס ו ד ר

- 14 -

ה. בשער 2100 הוחזרו הדוברות לציר והחלו לבוע. עקב תקלות בטנק שהיה רתום לדוברת השלישית (המובילה), התעכבה יציאת שיירת הדוברות מהצומת עד שעה 2300. בשעה 2300 בפתחה הבעיה, והועברו בציר עכביש עוד שלוש דוברות (שתי הדוברות שהועברו עוד קודם לכן הגיעו כבר לאיזור יוקון ושם בחסמו ע"י דרגים של

אוגדה 143).

ו. בערך בשעה 2300, כאשר החלה תנועת הדוברות התקבלה הוראה ממפקדת אוגדה 143 לבתק את הטנקים. הוראה זו בוטלה כעבור זמן קצר (כ- $\frac{1}{2}$ שעה) וההתחברות מחדש גזלה זמן ממושך יחסית (כ- $\frac{1}{2}$ שעה) והתנועה מחדש החלה בערך בשעה 2400.

ז. התנועה על הציר התנהלה תוך קשיים רבים עקב חסימתו ע"י כוחות ודרגים, ושיירת הדוברות הגיעה לעכביש 55 בערך בשעה 0630, בבוקר ה- 16 אוקטובר; שם פגש מג"ד 630 את סגן מפקד האוגדה והתייצב בפניו לקבלת הוראות להמשך.

ח. בהתאם להוראת סגן מפקד האוגדה המשיכו הדוברות בתנועתן. בערך בין עכביש 51 ל- 52 בפגע טד"ח של הגדוד ושלושה טד"חים בוספים נאלצו לתפוס מחסה. ציר עכביש בתגלה כבתון לאש ומסוכן לתנועת הדוברות והטנקים עליו. שיירת הדוברות בעצרה איפוא, כשראשה בסביבות עכביש 53 (צומת עכביש-כספי).

15. תבועת אמצעי הצליחה ב- 16 לחודש.

- א. בבוקר ה- 16 לאוקטובר, היה מצב אמצעי הצליחה כלהלן:
- (1) תמסחים - החל מ- 0700 בבוקר במים, כאשר הם מורכבים ל- 5 דוברות ועוסקים בהעברת יחידות דשירון מחטיבה 421.
- (2) גשר גלילים - בסביבת עכביש 55. הגשר שבור, ובתהליך תיקון.
- (3) דוברות יוביפלוט - כ- 13 דוברות, רובן של גדוד 630, ומיעוטן מגדוד 605 חרבות על ציר עכבינו, לפני עכביש 53, לאחר שבסיון להמשך התבועה בתקל באש, ומחלקת הטד"הים בפגעה בחלקה.
- ב. עמ בוקר ה- 16 לחודש, החלה הפגזה על האיזור שבו חבו גשר הגלילים ודוברות היוביפלוט. למעשה הופגז כל ציר עכביש מסביבות "יוקון" ומערבה. ההפגזה היחה מפורזרת על הציר ועל השטחים שמשגי צודיר; ההפגזה התנהלה תוך טיפטוף במשך של פצצות מרגמה, כשמדי פעם בפעם יורדים מטחים צפופים ומרוכזים על איזורים שובים. לקראת שעות הצהריים התרכזה ההפגזה לסביבות גשר הגלילים.
- ג. כמו-כן התברר לקראת הבוקר שציר טירטור תפוס ע"י אויב (וגם שציר עכביש בשלט באש שטוחת מסלול ארוכת טרוח מכיוון צפון).
- ד. מצב גשר הגלילים ב- 16 אוקטובר - בבוקר השכם קיבלו הטנקים של גדוד 257 הוראה לבתק עצמם מגשר הגלילים ולהצטרף לכוחות החטיבה בעבר המערבי של התעלה. הטנקים התבתקו ובעו ל"מצמד", שם הועמסו על גבי תמסחים ובערך בשעה 0900 הועברו לגדה המערבית.

ט ו ז י

- 16 -

במקום גדוד זה, הוקצה לגרירה גדוד 410 מחטיבה 600, בפיקוד רס"ב (מיל.) יהודה גלר. הגדוד התייצב בפני סגן מפקד האוגדה ב- 16 אוקטובר בשעות הצהריים בעכביש 55, עם בואו היה הגנ"ר כבר תקיין והוחל בתירגול הגדוד בגרירה. עקב קשיי השטח, ברתמו לגשר כ- 12 טנקים, ובוצע המשך גרירה לטרוח של כ- 2 ק"מ עד סביבות עכביש 53. (צומת עכביש-כספי) ציר טרטור בשאר עדיין חכום והטנקים בשאר רתומים לגשר. האיזור הופגז ברציפות.

ה מצב הדוברות ב- 16 אוקטובר - הדוברות במקומן, מרוכזות על ציר עכביש כשראון בסביבות עכביש 53 (צומת עכביש-כספי).

16. המצב בליל 16-17 יוקטובר

א. מצב גשר הכלילים - גשר הגלילים בגרר במהלך ה- 16 לחודש ע"י גדוד 410 עד לצומת כספי-עכביש. בשעה 0100 לערך, בליל ה- 16-17 אוקטובר, הותרו הטנקים של הגדוד בפקודת סגן מפקד האוגדה שחשש מריתוק מיותר של טנקים לגשר ואיבן יכול לבוע באיזור שצפוי להתקפות, פשיטות והפגזות. הגשר בשאר בטוח במשך כל יום ה- 17 לאוקטובר, כאשר הגדוד ממלא משימות אבטחה ולחימה שונות וממתין לפתיחת ציר טרטור.

ב. הבעת דוברות היוציפלוט למצמד

(1) כאמור, היו דוברות היוציפלוט בהמתנה על ציר עכביש במשך כל ה- 16 לחודש, לאחר שמחלקת הטד"ח של גדוד 630 בקדעה לאש על ציר עכביש 51-52.

ט ו ז ר

- 17 -

(2) בערב ה- 16 לחודש הודיע מפקד אוגדה 162, אלוף אברהם אדן, לסגן מפקד אוגדה 143 שהוא יתקוף בליל ה- 16-17 במאגמה להבטיח את ציר עכביש ולפנות את ציר טרטור להמשך תנועת גשר הגלילים ודוברות היוניפליט. האלוף אדן סיכם עם סגן מפקד אוגדה 143 שהוא יודיע לו על פתיחת הצירים לתנועה ועל אפשרות התנועה בהם לאמצעי הגישור.

(3) בערך בשעה 0200 בליל ה- 16-17 אוקטובר הודיע מפקד אוגדה 162 לסגן מפקד אוגדה 143 שביתן להעביר את דוברות היוניפלוט בציר עכביש.

(4) לפי פקודת סגן מפקד אוגדה 143 למג"ד 630, החלה תנועת הדוברות בציר "עכביש" לכרון לקקו. התנועה החלה בשעה 0220 בליל ה- 16-17 אוקטובר, כאשר מחלקת חרמ"ש מאוגדה 162 מלווה את טיירת הדוברות מסביבות צומת עכביש-כספי לצומת לקקו. כמו-כן התלווה לשיירה זו סגן מפקד אוגדה 162, תא"ל דב תמרי.

ג. תנועת הדוברות והגעתן ללקקו

התנועה התנהלה תחת אש בק"ל ואש ארטילרית לא יעילה ותוך פיגוי מתמיד של מכשולים שובים מציר התנועה ופעולות להכשרתו. בבוקר ה- 17 לאוקטובר הגיעו הדוברות לאיזור לקקו.

17 בגיית הגטר הראשון ותחילת העברת הכוחות (17 אוקטובר)

א. כאמור לעיל, בבוקר ה- 17 אוקטובר שעה 0500 לערך, הגיעה שיירת הדוברות עם מג"ד 630 ל"לקון"; במקום זה קיבל מפקד אוגדה 143 את פניהם והובילם למתחם "מצמד".

ב. לפי הוראתו, הוחל בהשקת הדוברות למים, ובבגיית גשר מהן. עם בואן של הדוברות ל"מצמד", החלה ארטילריית האוייב להפגז את האיזור, והחלו להצטבר בפגעים ראשונים בקרב חיילי ההבדסה. כמו-כן החלו להפגע הדוברות (בפגעו 3).

ג. חלקת גשר ראשונה הושקה במים ב- 0715 לערך, ובבגיית הגשר היילו בסביבות 0930. בשעה 1100 דווח על מועד משוער לגמר בגיית הגשר ב- 1600, והדווח על-כך במסר למפקד האוגדה. כל אותה עת הופגז איזור מצמד באופן דליל, אם כי הכביסה לחצר היתה מסווחת היטב.

ד. כיבון מתחם "מצמד"

(1) לקראת הצהריים הסתבר המצב הבא:

(א) כללית - האיזור מופגז באופן רצוף.

(ב) גשר הגלילים - במקומו; הטנקים של גדוד 410 מנותקים ממנו, וציר התנועה שלו חסום.

(ג) "תמסחים" - שלוש דוברות במים, לאחר שהעבירו את הכוחות מחטיבה 421, במשך ה- 16 לחודש. בשעה 0730 טבעה דוברת חד-כיוונית אחת עקב פגיעה ישירה של פגז.

טורי בירור

- 19 -

- (ד) גשר "יוניפלוט" - בתהליך בנייה, באיזור מצמד.
- (2) בשלב זה, החליט סגן מפקד האוגדה שמקומו ב"מצמד" והוא בע לשם עם החפ"ק שלו והגיע ל"מצמד" לפנה"צ, בערך בשעה 1100. עם בואו החל החפ"ק בפיקוח על בניית הגשר ובארגון הפעולות במתחם "מצמד"; פעילויות אלה כללו:
- (א) ארגון ההבטחה על מתחם מצמד, ועל הגשר עצמו.
- (ב) תחילת התחפרות לכלים וכוחות.
- (ג) טיפול בפיגוי בפגעים, חללים ושבויים.

18. העברת כוחות על גשר היוניפלוט (ליל ה- 18-17 אוקטובר)

- א. החל משעה 1600 לערך היה גשר הדוברות (יוניפלוט) מוכן להעברת כוחות, ועל כך דיווח סגן מפקד האוגדה לכל הנוגעים בדבר, כמו-כן דיווח הדבר לאלוף פיקוד הדרום. הגשר היה מסומן ומואר כנדרש וכן סומנו דרכי הגישה אליו מפתחי הסוללה המזרחית של "חצר מצמד".
- ב. בין השעה 1600 לחצות לערך לא היתה כמעט תנועת כוחות על הגשר. במשך זמן זה, היה האיזור נתון להפגזה דלילה של מרגמות 160 מ"מ, בעיקר מכיוון צפון. ב- 1830 לערך עברו על הגשר 2 טנקים וכמה זחל"מים מחטיבה 421, בפיקוד הסמח"ט, ושוב עמדו אמצעי הגישור בסלים.
- ג. עם ערב התגברה ההפגזה על איזור הגשר ובמהלכה נפצעו מג"ד 630, סא"ל אבי זוהר, ופרובה. את מקומו מילא הסמג"ד, סרן ישי דותן.

- ד. בשעה 2230 לערך הגיעו למצמד כ- 3 זחל"מים לא מזוהים, עברו את הגשר מערבה. בשעה 2400 החלו חסיבות דשריון מאוגדה 162 להגיע לגשר ולחצות את התעלה.
במקביל התגברה ההפגזה והפכה לסדרה של משחים רצופים שבפלו בחצר ובחורשה שממערב לה.
- ה. שבירת הגשר ותיקונו - עקב ההפגזה, נעו הטנקים של אוגדה 162 על הגשר במהירות, לא במרכזו, וצמודים מדי זה לזה. כתוצאה מכך, לאחר מעבר כמה טנקים של הפלוגה הראשונה בשבר הגשר בחלקו המערבי, והופסקה התנועה בו. לשם התגברות על התקלה, והמשך הזרימה של כוחות אוגדה 162 בנקטו שתי פעולות:
- (1) הפביית הטנקים למעבר באמצעות דוברות ה"תמסח".
 - (2) תיקון הגשר ע"י הבאת טנק גישור מהגדה המערבית (מחטיבה 421) הטנק פרס את גשרו על החלק הפגוע ואפשר המשך מעבר הטנקים בגשר.
- ו. כל הפעולות הללו נעשו כאמור תחת הפגזה רצופה וכבדה למדי, כאשר סגן מפקד האוגדה וקציבי החפ"ק מפקחים על איתור טנק הגישור ופריסת הגשר שלו, והכוונת הטנקים לעמדת ההטענה על התמסחים וביצוע מסובי דוברות ה"תמסח".
- ז. עם התגברות ההפגזות בליל ה- 17-18 נפגעו דוברות תמסח נוספות. כלי אחד רזרבי נפגע בחצר ובשרף; דוברת אחת דו-כיוונית נפגעה אף היא תוך שיוט עמוסה בשבי "שוטים", בטתה על צידה, והטנקים נפלו והתהפכו, וצוותי הטנקים פרט לשני חיילים, ניספו (צוותי הדוברות ביצלו), כמו-כן נפצע באותו לילה מג"ד התמסחים סא"ל יביב, ופובה.

ח. עם תיקון הגשר, עוד באותו לילה, הוחל להעביר מחדש את חטיבות אוגדה 162 על הגשר. המעבר היה איטי ובפיקוח אישי של סגן המפקד וקציבי החפ"ק וקציבי גדוד 630. האיטיות נבעה מכך שהיה צורך לתדרך כל מט"ק וכל בהג טבק ולהסביר להם איך לנהוג ואיך להתנהג על הגשר ובמיוחד על חלקו המערבי, המגושר ע"י טבק הגישור (שם ישב קצין מגדוד 630 (רס"ג ברוכי) ופיקח על כשירות הגשר).

ט. בבוקר הושלמה העברת טנקי אוגדה 162, והוחל בהעברת דרגים שלה, יחידות חרמ"ש וכו', וכן הוחל בהעברת יחידות מאוגדה 252. מאותה שעה ואילך במשכה זרימה בלתי פוסקת של כוחות על הגשר, כאשר מדי פעם בפעם נעצרת התנועה לשם העברת פצועים ברכב שבע מהגדה המערבית למזרחה.

י. במהלך הלילה גובשה טכניקת הפיקוח על תנועת הכוחות, כאשר צוותים מגדוד ההגנה בפיקודו של סרן ישי, יחד עם קציבי החפ"ק מכוונים את התנועה בחצר מצמד, לקראת הכביסה לגשר ועל הגשר עצמו. בושא זה יפורט עוד בהמשך.

19. העברת גשר הגלילים והגישור באמצעותו (18 לאוקטובר, וליל ה- 19-18)

א. בבוקר ה- 18 לחודש, משהוברר שגשר היוזיפלוס מתפקד, שכוחות אוגדות 162 ו- 252 מגיעים ועוברים והמצב בראש הגשר ובמצמד אף שחמור, הוא תחת שליטה ושציר מירטור פתוח למעשה קיבל סגן מפקד האוגדון פקודה ממפקד האוגדה להביא את גשר הגלילים ולהשיקו בבקודה שנמצאת בק"מ ה- 95.5 צפונה ממתחם מצמד.

- ב. הסגן יצא לשטח עם חלק מהחפ"ק (אלי"מ מעוז וקצין הקשר), בע לעכביש 53, שם פגש במג"ד 410, רס"ב גלר, באלי"מ ג'ורג'י בצוות חה"ב יפת"ח עם סא"ל פרדו רז בראשו, והוחל בתכנון הגרירה של הגשר לבקורת השקתו.
- ג. מבנה הכוח וארגונו היה כלהלן:
- (1) פיקוד כללי על המבצע - אלי"מ אבן.
 - (2) כוח גרידד ואבטחת הגרירה - מג"ד 401.
 - (3) אחריות מקצועית וטכנית - אלי"מ ג'ורג'י.
 - (4) ביוט - סא"ל ג'וני (אהרון טבא ז"ל) מפקד ההנדסה הפיקודי.
- ד. בעיית הביוט - עקב המצאותן של ביצות בין ציר כביש המעוזים (לקסיקון) ובין התעלה, בדרש ביוט מדוייק במסלול מסויים אחד. המסלול סוייר בזמנו ע"י סא"ל ג'וני ז"ל שסימן את התואי ביתירות. לאור זאת עמד סגן מפקד האוגדה על כך שסא"ל ג'וני יצורף לכוח הגרירה ויהיה אחראי לביוטו. בעית הבוט עוד הוחמרה מכיון שהשטח היה כבוש עד לפבי זמן קצר ביותר בידי המצרים והיה יסוד להביח שהסימון של התואי הושמד על ידם בתקופה בה הם במצאו בשטח.
- ה. לקראת הצהריים חזרו הטנקים וברתמו לגשר, מבנה הדחפורים, הטרקטורים והבגמ"שים התארגן, והוחל בתבועה.
- ו. מעכביש 53 עד ציר לקסיקון (ציר המעוזים) התנהלה התבועה תוך צורך בפיוזי מוקשים, ובסתימת תעלות השקאה (תעלות ב"ט) של החורה הסינית. כמו-כן, הופגז המסע כל הזמן, אם כי באופן דליל למדי, וכן הותקף פעמיים מהאוויר ובפגעו אנשים.

- ז. כתוצאה מכך שהשטח לא היה עביר לרכב גלגלי נער אל"מ מעוז וסא"ל ג'ובי לצומת לקסיקון-טרטור להמתין לבוא הגשר. בערך בשעה 1600 הותקפה הקבוצה הזו ע"י מטוסי מיג. סא"ל ג'ובי ואל"מ מעוז שתפסו מחסה באחת התעלות, בורו בגבם ע"י חולית חיילים מצרית שסכבה במעביר מיט. סא"ל ג'ובי בהרג ואילו החוליה המצרית הושמדה בהתקפה שנערכה עליהם ע"י שני חיילי תאגד של צנחנים שעבר קודם לכן במקום ואל"מ מעוז. התוצאה של תקרית זו הייתה שהכוח בותר ללא צוות היחיד שלו.
- ח. בהגיע הגשר עם סגן מפקד האוגדה ומג"ד 410 לצומת זה, וכשבתברר לו שם שסא"ל ג'ובי בהרג, הצטרף סגן מפקד האוגדה לטבג של המג"ד לסיור ציד התנועה הלאה. הציר מצומת טרטור-לקסיקון לתעלה סוייר על ידם, והם שבוטו את הגשר לבקורת ההשקה.
- ט. בערך בשעה 1800 הובא גשר הגלילים לרגלי הסוללה שבגדה המזרחית של תעלת סואץ, יהוחל בהכשרת הסוללה להשקת הגשר. השקת הגשר התעכבה עד קבלת אישור מכוחותיבו שממול, בגדה המערבית, שהשטח בקי מאוייב ואפשר להשלים את השקת הגשר.
- י. בשעה 2100 הוחל בהשקה מלאה של הגשר, ותוך התגברות על קשיים שונים במהלכה, הושלמה ההשקה קצת לאחר חצות ליל ה- 19-18 אוקטובר (בשעה 0045, ה- 19 לחודש).
21. סיום שלב הגישור - התקנת גשר ה"צנע" (20 אוקטובר)
- א. ב- 17 אוקטובר הוחל בהתקנת גשר הצנע בסביבות פגילה בפיקודו של רס"ב ירושלמי, שפקד גם על העברתו למצמד.

- למחרת, ב- 18 לחודש, הוחל בגרירת הגשר לכוון מצמד, והגשר הגיע, תוך הפגזה קשה, למצמד ב- 19 בו.
- ב. בליל ה- 19-20 לחודש החלה השקתו של הגשר, כאשר הוא בנוי מחלקת גשר צנע בת 70 מטר, ועוד 5 דוברות, שיחד גישרו ע"פ מפתח התעלה.
- ג. ב- 20 לחודש, בשעה 1700 הושלמה בניית הגשר; בשלב זה, בקשר רק חלקו העילי והוא היה כשיר למעבר רכב ב' בלבד. למחרת הושלמה החקבתו, והוא היה כשיר כבר למעבר כל סוגי רכ"מ ורכב. עם השלמת שלב זה, ניתן היה לבטל לתיקון גשר דוברות הירוביפלוט, שבפגע, כזכור בלילה 17-18 ותוקן באורח ארעי בלבד.
- ד. גשר הצנע היה אילתור שלא בוטח קודם לכן. ביסויו המבצעי הראשון בוצע ממש בתבאי אמת. גשר זה בבנה ע"י גדוד גישור 605 שהחליף את גדוד 630.

מתחם "מצמד"

22. תיאור המתחם
- א. מתחם "מצמד" הושתת על ה"חצר" שבנבנתה מצפון ובצמוד למעוז מצמד הדרומי שהיה בטוש והרוס. החצר עצמה היתה מוקפת סוללה, דמוית מלבן, ומימדיה היו בערך 500x200 מטר.
- ב. בחצר עצמה היו שני גשרים: האחד, גשר הדוברות (הראשון) היה מדרום, וגשר ה"צנע" שהוקם לאחר מכן, כ- 200 מטר מצפון לו, במקום פירצת התמסחים.

- ג. למתחם היה שייך גם גשר ונגלילים, שהותקן בק"מ ה-95.5, צפונה מ מצר , וכן דוברת תמסח אחת שבוטלה כשירה לאחר ההפגזות ב- 17 דה- 18 ליוני.
- ד. ולבסוף - כלל המתחם - "רבתי" גם את כוחות חטיבה 247 שחברו בחזרה שבגדה המערבית ממוך לחצר "מצמד".

23. יעוד המתחם ומשימותיו

- מתחם "מצמד" היה בסיס לכוחות שיעודם היחידי היה לודא תעבורה שוטפת על פני תעלת סואץ. יעוד זה הכתיב את המשימות הבאות:
- א. בניית גשרים ודוברות בהתאם לפקודות מפקד האוגדה.
 - ב. תחזוקה שוטפת של הגשרים, דוברות התמסח, וציוד צליחה אחר, כך שתובטח תמיד יכולת התנועה מגדה לגדה.
 - ג. קיום פיקוח הסעים, משמעת ושיטור תנועה בחצר ועל הגשרים, יויסור התעבורה בין הגשרים השובים ובינם לבין אמצעי הצליחה האחרים (סירות גומי, דוברות תמסח).
 - ד. אבטחה של איזור "מצמד" - ליחידות המקצועיות ואמצעיהן, וכן אבטחה צמידה של הגשרים מפני כוחות פשיטה ימיים, מוטסים ואחרים, ומפני התקפות אויר.
 - ה. קיומה של תשתית מיזימלית-הכרחית לפיבוי בפגעים (פצוצים וחללים) ושבריים.

24. ארגון המתחם - כוחות ומשימות

א. כוחות ההגדסה

- (1) תפקידם של כוחות ההגדסה במצמד היה לבנות דוברות ולהשטן, לבנות גשרים ולתחזקם, ולהפעיל אמצעי הגדסה אחרים לתעב תקינה ע"פ תעלת סואץ,
- (2) פירוט כוחות ההגדסה שפעלו במתחם מצמד מוצג בטבלה להלן:

כוחות הנדסה שפעלו במתחם מצמד בין ר-16 ל-24 אוקטובר

מס' היחידה	תפקידה ומשימותיה	משך שהייתה במתחם
1. גד' גישור 630	1. העברה כוחות חטיבת 247 בסירות גומי בשלב כיבוש ראש הגשר. 2. נביית גשר דוברות ותחזוקתו. 3. הפעלת צמ"ה	רוב הגדוד פונה ממצמד ב-19-18 לאוקטובר. נשארו רק מ"מ המג"ד (סרן ישי דותן וכמה קצינים). חלק מהצמ"ה נשאר במצמד.
2. גד' "תמסח 634	1. נביית דוברות תמסח והפעלתן. 2. כמותיות מטביות - העברת פצועים, שמירה ואבטחת השבויים במצמד.	ב-18 לחודש בערב נשארה ברשות הגדוד דוברת אחת, היתר בפגער בהפגזות ויצאו משימוש. ב-20 לחודש פונה רוב הגדוד מחוץ לאיזור. ב-21, הושלם פנוי הגדוד על כליו, שחולצו.
3. גד' גישור 605	1. תחזוקת גשר הדוברות ונביית גשר הצנע. מפקד הגדוד בתמכה לאחראי על כל כוחות ההנדסה בחצר מצמד. 2. הפעלת צמ"ה.	הגדוד בא למצמד ב-18 לחודש, ובשאר במצמד עד סוף המלחמה.
4. גד' חה"ב אוברתי 229	1. הפעלת צמ"ה. 2. הכשרת צירי תנועה מהגשרים, ואליהם (כולל ציר גישה מלקסיקון לגשר הגלילים). 3. נביית דרכים בתוך החצר.	הגדוד פעל בשטח האוגרה, ובמסגרת זו - הפעיל יחידות במצמד במהלך כל הזמן. פלוגת צמ"ה של הגדוד חנתה במצמד.
5. גד' טד"ח 606	הפעלת טד"חים (הקצה טד"חים לכל גדודי חה"ב שעסקו בגישור (5 לגשר גלילים, 2- לגד' תמסח 4 לגד' 630).	
6. כוח "גשר הגלילים"	כוח הנדסי וכוח אבטחה, בפיקוד אל"מ ג' ורג"י חובה בסביבות גשר הגלילים	ב-19 אוקטובר עד סוף המלחמה

ג. כוחות אבטחה

(1) יעוד

כוחות האבטחה של "מצמד" אמורים היו להבטיח את איזור ראש הגשר והגשרים עצמם מפני:

- א) פשיטות וחבלה מכיוון היבשה, הים (האגם המר) והאוויר.
- ב) התקפות אוויר.

(2) הגנה נ.מ.

א) הגבת הב"מ סופקה למחצם מצמד ע"י כוח נ"מ שהורכב משבי גדודי נ"מ, גדוד 208 וגדוד 207. על הגדוד פקד רס"ב (מיל, כיום-סא"ל) ניסן גלעד.
הגדודים הורכבו מתוחצי נ"מ 20 מ"מ דו-קנים ע"ג זחל"מים.

ב) למעשה החלה פעילות כוח זה במסגרת הצליחה ב- 15 לאוקטובר, עת הגן על גשר הגלילים. התפתחות כוח הנ"מ במצמד מתוארת להלן:

- (1) 16 אוקטובר - 4 סוללות מגנות על גשר הגלילים, 2 סוללות במצמד (אחת כבר בבוקר, שביה בערב).
- (2) 17 אוקטובר - שלוש סוללות במצמד (גדוד 208) ו- 3 סוללות (גדוד 207) מגן עדיין על גשר הגלילים.
- (3) 18 אוקטובר - 5 סוללות במצמד, וסוללה אחת (מגד' 207) בלקון, מגנה על הנה"ס של א.ת. 812.

(4) מ-19 אוקטובר, ועד סוף המלחמה, פריסת הב"מ

היא כלהלן:

(א) 2 סוללות על היקף חצר מצמד (על סוללות

העפר) סוללה בוספת בחורשה שממערב לחצר
מצמד.

(ב) 2 סוללות צמודות לגשר הגלילים בק"מ

ה-95.5.

(ג) סוללה ב"לקון".

אבטחה קרקעית (3)

הגנת הקרקע למתחם "מצמד" סופקה ע"י:

(א) גדוד צבחים מאולתר קטן, בפיקוד סא"ל פרדקין יוסף,

מחטיבה 247, הגדוד התפרס בחורשה שממערב לחצר מצמד

ועד חוף האגם המר, כפלוגה מוקטנת ממבר ישבה על היקף

החצר, וכמחלקה - באבטחת גשר הגלילים.

חוליות מכוח זה אבטחו את הגשר אבטחה צמודה, בעת אזעקות

והתרעות לתקיפת קומגדור.

(ב) 3 טנקים בודדים (כשירים חלקית) שהם וצוותיהם לוקטרו מכי

הבא ליד, ע"י סגן מפקד האוגדה. טנקים אלה מוקמו כך

שיוכלו להפעיל את בשקם לכרון המים והאגם המר. טנק אחד

שמש גם כעגן לקצהו המערבי של הגשר.

(ג) סוללות הב"מ קיבלו כמשימה משנית שלהן את התפקיד של

הגנה על היקף החצר באש תותחיהן, כשהן מתורכות

להפעלתם בגד מטרות קרקעיות.

* -

4) אנטחה צמודה לגשרים

הגבה צמודה לגשרים סופקה ע"י פטרולים של צנחנים ואנשי
הנדסה. חלקם הוצב על הגשר, וחלקם הושט בסירות סביבו.
אנטחה מפגי קומנדו ימי ביתבה גם ע"י חוליה מיחידת
צוללנים הגבתיים 707, בפיקוד סא"ל סלע. יחידה זו
סיפקה גם שירותי צוללנים לתחזוקת הגשרים.

ג. כוח פיבוי רפואי

- 1) מתחם מצמד שמש - בעיקר בימים הראשונים של הלחימה בראש
הגשר - כתחנת ריכוז וטיפול בפגעים שזרמו דרכו. מערך הפיבוי
הושתת למעשה על גר"פ 504 (מ-א.ת. 812), בפיקוד סא"ל ד"ר
קישור. ביומיים הראשונים (ה-17-16 אוקטובר) פסל במצמד
התאג"ד של גדוד התמס"ח.
2) מערכת הפיבוי הורכבה מתחנות רפואיות במצמד ובלקקו.
במצמד עצמה הורכב הכוח הרפואי מתאג"דים של גדודי ההנדסה,
ומ-2 מחלקות של פלר"ק מגר"פ 504 (החל מה-18 אוקטובר)
- 3) מערך הפיבוי במצמד כלל, בוסף לכך, גם:
א) טבקי פיבוי ו-3 בגמ"שים לפיבוי.
ב) כוח אלובקאים מגדוד התמסח.
- 4) בשלב מאוחר יותר תוגבר הכוח הרפואי ע"י יחידות רפואה
מאוגדה 252 שהועמדו ת"פ גר"פ 504 מאוגדה 143.
- 5) בימים הראשונים הועברו פצועים למצמד מהגדה המערבית בסירות
גומי, בקלטו ע"י אלובקאי גדוד התמסח (לעתים, תחת אש ובאמצעים
משונים, אך יעילים, כגון: כף של שופל דוזר), והועברו לטיפול
ראשוני בתאג"ד במקום, ומשם פונו ללקקו ברכב משוריין
(בגמ"שים, טבקי פיבוי).

כוח לשיפור ומשמעת תנועה

ד.

(1) משמעת התנועה וסדריה בחצר מצמד ובמתחם נקבעו ע"י

חפ"ק סגן מפקד האוגדה. קביעות אלה כללו במסגרתן:

(א) סדרי כניסה לחצר מצמד.

(ב) סדרי תנועה על הגשרים: כיווני תנועה, התנהגות

בגישה, בנסיעה וביציאה מהגשר.

(ג) התנהגות ומשמעת תנועה בתוך ה"חצר".

(ד) גיתוב תנועה בין הגשרים השונים, כולל גשר הגלילים.

(2) לצורך ביצוע סדרים אלה אורגנה רשת חפ"קים בכניסות

וביציאות של מצמד. חפ"קים אלה קושרו ביניהם לבין עצמם

ובינם לבין החפ"ק ברשת קשר וקיבלו הוראות מהחפ"ק ורכה.

החפ"קים הורכבו מקציני חבורות שליטה של א.ת. 812, וחיילי

משטרה צבאית של אגד זה.

(3) עד לארגון חפ"קים אלה, החל מה- 19 לאוקטובר, בשלטה התנועה

בחצר ישירות ע"י קציני החפ"ק שבעזרו בקצינים וחיילים

מגדודי ההנדסה שבחצר.

ה. כוח הג"ס

שירותי הג"ס לחצר ניתנו ע"י כבאית של הג"א, שצוותה הורכב ממפקד

(סג"מ), ו- 4 חיילי הג"א, מהם שלושה קשישים ביותר. שלושת

החיילים הקשישים פובו מהמתחם עוד בימים הראשונים של כיבוזו.

25. התנאים המבצעיים בפעולת המתחם

א. כללי

פעולת הכוחות במתחם מצמד התנהלה, החל מראשית השהייה בו ועד להפסקת הלחימה, תחת אש רצופה. במהלך תקופה זו נפגעו במתחם מאות אנשים (לפי הערכה, נהרגו במתחם מעל 100 איש). המתחם הופגז באופן רצוף, ומדי פעם – הותקף מן האויר.

ב. הפגזות ארטילריה

- 1) בד"כ הופגז המתחם ע"י מרגמות כבדות מעמדות שרובן היו מצטונן. מדי פעם בפעם, הוגחתו על המתחם מטחים של קטיושות. מטח קטלגי במיוחד ירד על מצמד ב- 22 לחודש בשעה 1845 שבו נפגעו כ- 60 איש, מהם 12 הרוגים.
- 2) בהפגזות אלה נפצעו בין היתר מג"ד התמסחים (סא"ל יגיב) מג"ד 630 (סא"ל אבי זהר) ונהרגו, בין היתר קצין ההנדסה האוגדתי, סא"ל ברוך די-ליאון ז"ל (שנהרג ב- 18 לחודש) וסרן חודרת יהודה ז"ל סמג"ד גדוד 605, שנהרג ב- 22 לאוקטובר.
- 3) כמו-כן בורח טיל (כנהאה סקאד) לעבר ראש הגשר, והחטיא.

ג. הפגזות מהאויר

- 1) חתקשות האויר על מצמד החלו ב- 16 לחודש בצהריים. במהלך יום זה הותקף המתחם פעמיים, בפעם השנייה, הופלו 2 מטוסים פיג מאש ב"מ של המתחם.

- (2) למחרת, ב- 17 לחודש אה"צ שוב הותקף המתחם ע"י מטוסי מיג ומיראז', וקרבות אויר התחוללו מעל שמי מצמד.
- (3) התקפות אויר קשות על מצמד התחוללו ב- 18 וב- 19 לאוק'. במשך כל יום ה- 18 לחודש הותקף המתחם ע"י מטוסי תקיפה ומסוקים. באותו יום הופלו ע"י אש סוללות הנ"מ ששה מטוסי תקיפה ומסוק אחד.
- (4) ב- 19 לחודש הותקף גשר הדוברות ע"י 8 מטוסי מיג 21 שריקטו, השליכו בפל"ם וירו על הגשר. במהלך תקיפה זו בפצעו 10 חיילים, ביביהם אל"מ קרבי דב (מפיקוד דרום) וסא"ל לשם (מג"ד 605) ונהרג חייל אחד. מטוס אויב אחד הופל ע"י אש תותחי הנ"מ.
- (5) ראוי לציין את התקפות המסוקים, שביסו להפציץ את הגשר עם מטעני חבלה בחביות. מספר מטוקים הופלו כאמור במהלך התקיפות. חלקם נפל ממש למים, וחלקם נשטחים ממערב למצמד.

ג. תקיפות קרקעיות ופשיטות

במהלך כל התקופה לא בוצעו תקיפות יבשתיות על הגשר או איזור מצמד ואף לא פשיטות מכורן צפון התעלה או האגם המר, אף שנתקבלו הרבה התראות על אפשרויות כאלה.

ס ר ו ר

- 34 -

26. ביהול הפעילויות ו"שיגרת החיים" במתחם מצמד.

א. מערכת הפיקוד והשליטה במתחם

- (1) מתחם מצמד בשלט באופן קבוע ושוטף ע"י מפקדת אוגדה 143, בפיקודו הבלתי אמצעי של סגן מפקד האוגדה. חפ"ק הסגן שמש כמפקדה וכמטה. החפ"ק מוקם בחצר מצמד, ליד הכביסה לגשר הדוברות הראשון וכלל בגמ"ש הפיקוד, זחל"מ צ"ב וג' יפ פיקוד.
- (2) לצורך שליטה ופיקוד על המתחם הופעלו 5 מפקדי יחידות כפופות במתחם:
 - (א) מג"ד הצנחנים, סא"ל פרדקין - כמפקד כוחות האבטחה.
 - (ב) מג"ד 605 (החל מה- 18 אוקטובר) כמפקד כל כוחות חה"צ בחצר מצמד.
 - (ג) מג"ד הב"מ - כמפקד ההגנה ה- ב"מ.
 - (ד) מפקד כוח הצוללנים - סא"ל סלע.
 - (ה) אל"מ ג'ורג'י, שהופקד על איזור גשר הגלילים.

(3) כמעט מדי יום ביומו התקיימו ישיבות תיאום בחפ"ק בהשתתפות מפקדי היחידות שצוייבו לעיל, שהוקדשו להסדרת כל ענייני החיים והפעילות במצמד.

(4) התיאום עם הפיקוד - מכיוון שמצמד הווה חוליה חיונית על צירי התנועה שבשליטה פיקודית (לפחות מהשלמת הגשר וצליחתה של אוגדה 162 את התעלה) נקבעו מספר קביעות והסדרים ברמה הפיקודית לגבי השליטה על "מצמד":

(א) ב- 19 לחודש הגיע למצמד תא"ל אבנון, ואמר שהוא האחראי לתנועות מטעם הפיקוד בכל המרחב. לאור זאת בע החפ"ק מערבה בהנחה שתא"ל אבנון יקבל פיקוד על מצמד. בשיחה אישית בין רב-אלוף בר-לב לבין סגן מפקד האוגדה עמד הראשון על כך שאוגדה 143 תמשיך לפקד על "מצמד" ועל הפעילות בו, ובהתאם לכך המשיך חפ"ק הסגן בתפקידו עד סוף המלחמה.

(ב) עם התגברות התנועה על הגשרים החל סה- 18 בחודש, תואמה התנועה עם קצין בכיר בוסף מהפיקוד שמונה להסדיר את התעבורה בצירים, אל"מ (מיל.) אורי בר-רצון. בהתאם לתיאום עמו, קויים קשר בין חפ"ק מצמד לבין חפ"ק שלו שחנה בצומת בחלה, והתנועה לגשר ווסתה בהתאם לעומס התנועה ועצמת ההפגזות בצירים ובראש הגשר.

ב. המבהלה במתחם

- (1) בעיות המיבהלה במתחם מצמד כלליו:
- (א) הספקה של מים ומזון ליחידות.
 - (ב) הספקת דלק.
 - (ג) הספקה של ציוד ביצורים.
 - (ד) הספקה של בגדים, לבנים ואפורי סגן.
 - (ה) טיפול ופיבוי רפואי - פצועים והרוגים של כוחותינו.
 - (ו) טיפול בשבויים ופיבויים.
- (2) פתרון בעיות המבהלה במתחם היה למעשה באחריות הסגן והחפ"ק שלו, שפעל גם כמטהר. לצורך טיפול בבעיות המבהלה, בשען החפ"ק על שני גורמים עיקריים:
- (א) מפקדה עיקרית של אוגדה 143 ומפקדת אגד תחזוקה 812.
 - (ב) מערכות המיבהלה של גדודי ההנדסה, החי"ר והב"מ של מתחם מצמד.
- (3) במהלך כל התקופה הופעלה המפקדה העיקרית שישבה בטסה, בפיקוד אל"מ גרעון אלטשולר, רמ"ם האוגדה לטיפול בבעיות המבהלה, ולצורך זה הפעילה בעיקר את אגד התחזוקה. במסגרת התנאים ששררו במצמד, הייתה היענותם של המפקדה העיקרית ואגד התחזוקה מהירה, מלאה ויעילה מאוד.

ג. תעבורה והיסעים

הבושא המרכזי בפעולת המתחם היה בתחום התעבורה וההסעים אל הגשרים
ועליהם. פעולת החפ"ק בנושאים אלה התבטאה:

(1) בפקוח הסעים, שהופעל ע"י רשת בפי"קים בכביסות למצמד ממזרח
וביציאות ממנו מעברה המערבי של התעלה. פיקוח ההסעים נעשה
בשליטה צמודה ושוטפת של קציבי החפ"ק.

(2) באחריות פיקודית ליכולת התעבורה ומצב הגשרים. במסגרת אחריות זו
קבע החפ"ק אימתי יתוקצו גשרים ויסגרו לשם כך לתבועה וכד', כאשר
המדיניות היתה - לשמור בכל מקרה על כך שלפחות גשר דוברות אחד
יהיה תמיד פתוח למעבר כל סוגי רק"מ. לאור מדיניות זו אשר החפ"ק
את תיקון גשר הדוברות הראשון רק ביום ה- 21 לחודש (ובטל על עצמו
אחריות כבדה מאוד בהשעיית התיקון - וגם באישורו).

(3) בקביעת מסלולי הנסיעה, כאשר עם כינונם של שלושת הגשרים נקבע כי:
(א) הגשר הדרומי (הראשון) הוא חד סטרי לתבועה מערבה.
(ב) הגשר הצפוני (גשר הצבע) הוא חד סטרי לתבועה מזרחה.
(ג) גשר הגלילים - מיועד לתבועת רק"מ (טנקים, זחל"מים,
תומ"תים ורגמ"שים).

(4) בהכשרת דרכים בתוך מצמד ומחוצה לו; ביזמת החפ"ק ובהבחייתו
הכשיר גרוד חה"ב אוגדתי 229 וסלל דרכים בתוך מתחם מצמד, דרכים
ביציאה מהגשרים בחלק המערבי, ודרכי גישה מציר לקסיקון לגשר
הגלילים.

ד. פיבוי שבויים, חללים ובפגעים

- (1) החפ"ק קיבל זאת כאחריותו לדאוג לפיבוי החללים הישראליים שנתרכזו במצמד לאחר שפובו לשם מגזרות הלחימה במערב התעלה. בימים הראשונים רוכזו במצמד עשרות חללים ישראלים ופיבויים חייב מאמץ עקשני ותקיפות רבה ביותר מצד החפ"ק.
- (2) כמו-כן אורגנה במצמד מכלאת שבויים מאולתרת, בקבעה שיטת השמירה על ריכוז השבויים, ופיבויים הלאה הווה בושא לדאגה קבועה של החפ"ק, עד שא.ת. 812 בטל על עצמו דאגה זו, לקראת סוף המלחמה.
- (3) פיבוי הפצועים ממצמד בוצע ע"י התאג"דים במצמד. בעיות שונות בנדון (רכב וכו') הועלו מדי פעם בפעם בפני החפ"ק שדורש לפתרון

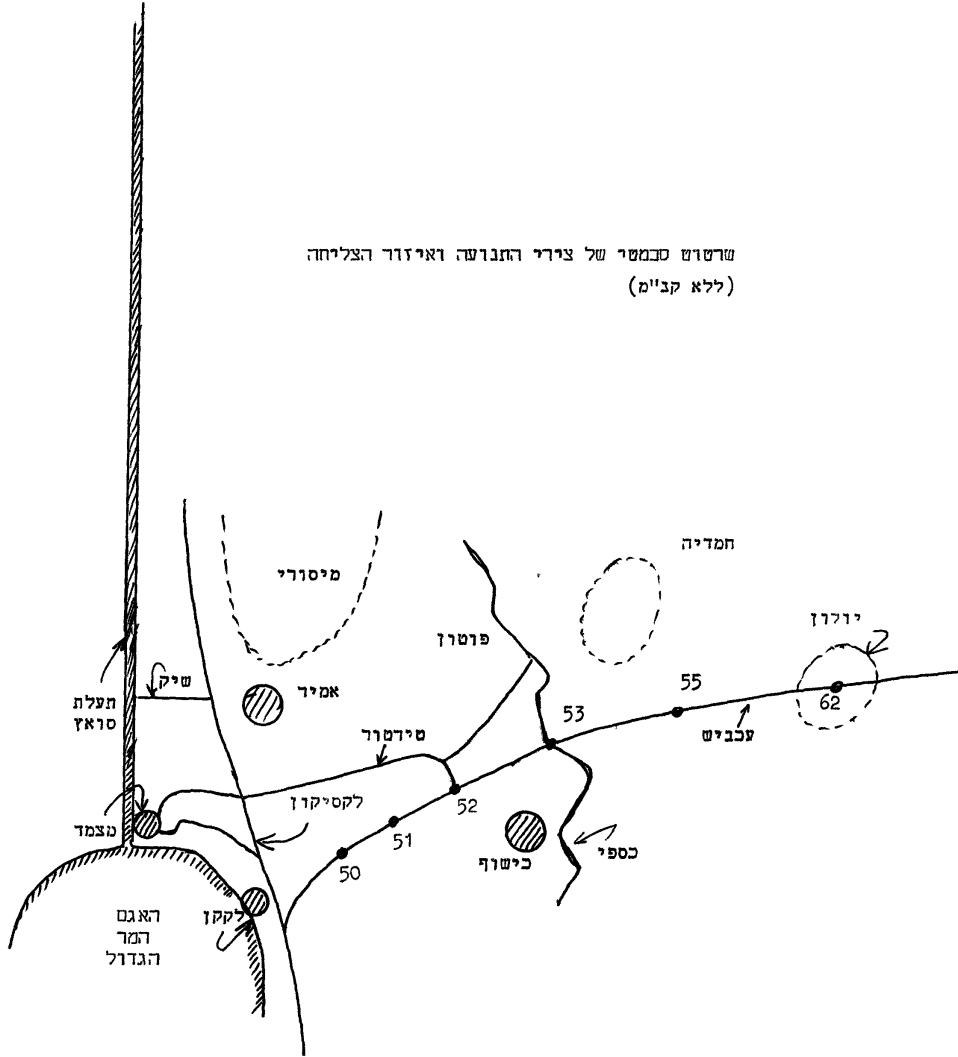
מקרא למרשם של מתחם מצמד

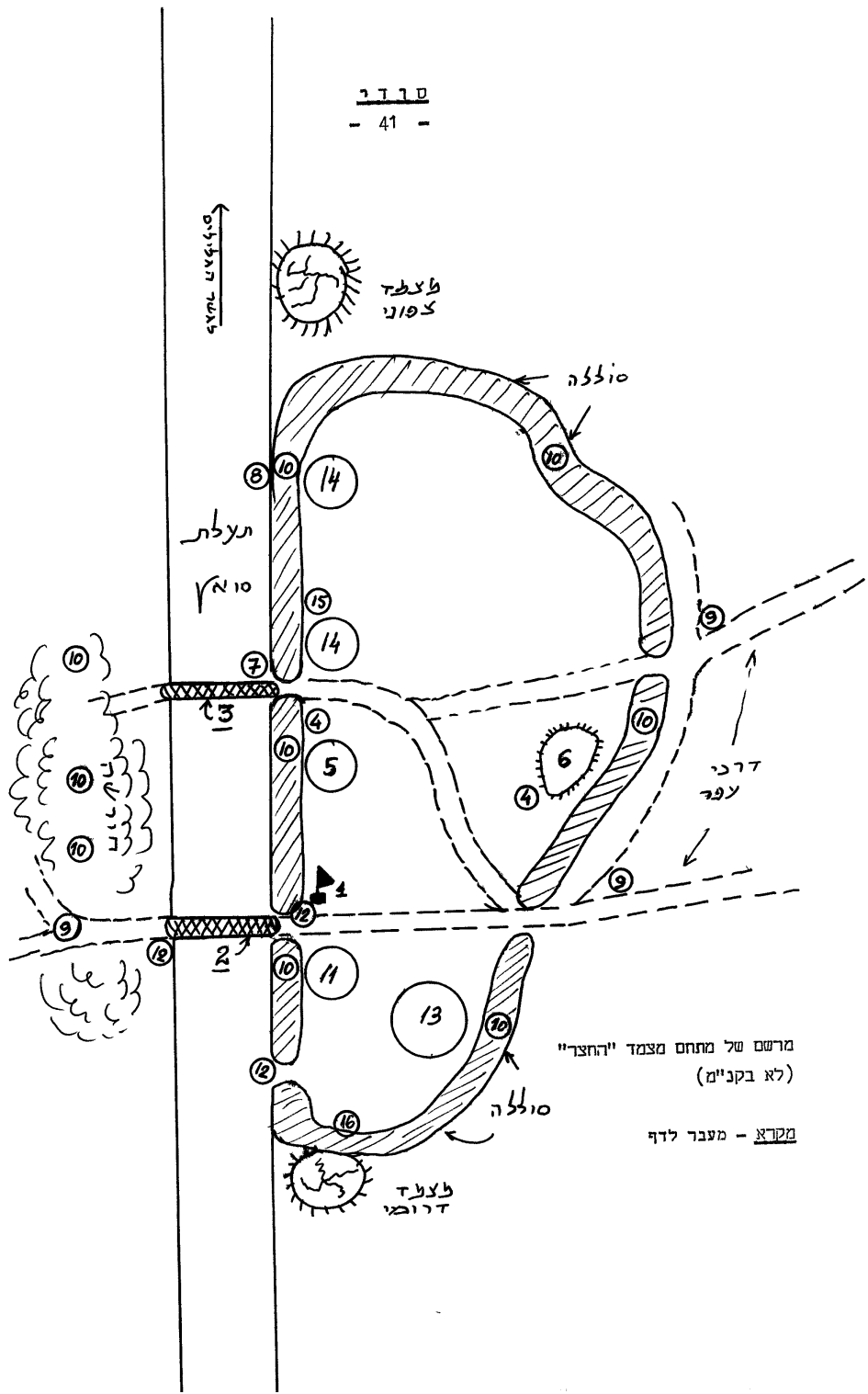
1. בנמ"ש החפ"ק.
2. גשר הדוברות הראשון.
3. גשר דוברות שני (גשר צבע).
4. תאג"דים.
5. ריכוז שבוים.
6. משטח ריכוז חללים ישראלים.
7. פרצות ההסענה לתמסחים.
8. שטח שהיה לדוברות התמסח.
9. דשת הנפ"קים של חצר "מצמד".
10. פלגות תותחי ב"מ.
11. ריכוז גדוד גישור 605.
12. טבק.
13. ריכוז הצמ"ה.
14. ריכוז גדוד תמסח.
15. ריכוז זלדות פיבוי.
16. ריכוז כוח צוללבים הגבתיים.

ט ו ר ו

- 40 -

שרשרת סכמטית של צירי התנועה ואיזור הצליחה
(ללא קב"מ)

מרשם של מתחם מצמד "החצר"
(לא בקני"מ)

מקרא - מעבר לדף

4

משרד הבטחון
ארכיון צה"ל ומערכת הבטחון

סוף התיק

5000 (473)

28/20

